

УДК 94

УКРАЇНА І МІЖНАРОДНІ ІНСТИТУТИ ПОЗИТИВНОЇ (СПІЛЬНОЇ) ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ТА НЕТВОРКІНГУ ПРОТИ ШАБЛОНІВ РЕАЛІЗАЦІЇ АГРЕСИВНОГО КУРСУ РОСІЇ

Цветков О. Г.

Доктор історичних наук, старший науковий співробітник, викладач Дипломатичної академії України при МЗС України.

Анотація. Ставиться питання про невиправдану практику прийняття доленосних для України зовнішньополітичних рішень вузьким колом переговорників у закритому режимі, результати яких часом призводять до критичної ситуації в країні. Аналізуються національні і міжнародні підходи до агресивних дій Росії по відношенню до територіальної цілісності і державної незалежності України. З врахуванням історичної ретроспективи наголошується на використанні Росією шаблонних сценаріїв захоплення суверенних територій суміжних держав під приводом «захисту національних інтересів», підтримки «прав співвітчизників за кордоном» тощо. Як приклад сучасних оперативних форм протидії таким діям розглядається вплив міжнародних інститутів спільної позитивної відповідальності та нетворкінгу, які разом з цільовими санкціями виступають «дорожньою картою» зупинення воєнних дій і використання потенціалу колективної безпеки.

Ключові слова: міжнародні відносини, нові виклики і загрози, агресивні дії РФ проти України, міжнародні санкції, інститути позитивної (спільної) відповідальності і нетворкінгу.

У сучасній українській системі забезпечення функціонування міжнародних зносин, можливо як спадок номенклатурної обмеженості і чиновницької централізованості минулих часів, все ще зберігаються певні диспропорції і відокремленість науки та громадських інституцій від механізмів повсякденної практичної діяльності у сферах розробки і проведення зовнішньополітичного курсу країни. По обидві сторони, як правило, домінують свої інтереси – науковці найчастіше долучаються до обґрунтування вже досягнутих домовленостей і офіційних документів з метою їх більш широкої інтерпретації і привернення уваги суспільства, а дипломати мають справу з реалізацією вироблених вузьким колом політиків пріоритетних завдань і цілей зовнішньополітичної діяльності.

Звичайно, для узгодження позицій відбуваються спільні конференції практиків і науковців-міжнародників, залучаються експерти, поширеним залишається і інститут призначення радників при вищих посадових особах держави. Проте, нові виклики, зокрема з доленосних для країни питань зовнішньої політики і безпеки, вимагають і нових форм їх вирішення, щонайперше синтезу альтернативних думок і спільної для внутрішніх сил виробки стратегічних концептуальних поглядів на характер, загрози і розвиток міжнародних відносин, вибір стратегічних партнерів тощо. І треба віддати належне більшості керівників міністерства закордонних справ, які намагались і намагаються переломити застарілі тенденції і максимально сприяти поєднанню потенціалів та посиленню консультативних зв'язків МЗС, практиків дипломатичної служби з соціальними мережами, вченими-міжнародниками, спеціалістами із зарубіжного країнознавства та інших дис-

циплін. Зрештою від їх спільних зусиль залежатиме обґрунтованість пропонованих країні зовнішньополітичних кроків і пріоритетів розвитку, особливо в умовах конфлікту і воєнного протистояння.

Анексія Криму, агресивні воєнні дії і так звана «гібридна або іррегулярна війна», яку наразі націлено веде Російська Федерація проти суверенної України, склали і продовжують складати серйозні загрози самому існуванню Української держави і, водночас, постають гострими викликами перед світовою спільнотою, критичною перевіркою надійності міжнародних інститутів та систем колективної безпеки. В самій Україні вони сколихнули суспільство і сприяли безпрецедентному зростанню патріотизму та національного усвідомлення. Крім того, у вік відкритих соціальних комунікацій, посилення тенденцій до розвитку демократії і громадянської активності вже стало неможливим нав'язувати всьому суспільству протягом довгого часу ідеї підпорядкованості і хибних шовіністичних цінностей. Ключовим у цій ситуації постає питання пошуку вирішення внутрішніх проблем в умовах проведення зовнішньої агресії. Паралельно треба знайти відповіді і на не менш гострі запитання: як подібні агресивні дії могли трапитися і не передбачатися урядом? Чому не забезпечується територіальна цілісність країни і не діють норми міжнародного права, багатосторонні і двосторонні домовленості та гарантії? І де дієва реакція міжнародних інституцій, чому вона запізнюється і чи адекватними є запропоновані міжнародні санкції?

Очевидно, що політична еліта і державні урядовці були не готові до розвитку подібного сценарію з боку Росії і відповіді, особливо на останні запитання, якщо і надавалися, то найчастіше експромтом, професійно необґрунтовані і не беззаперечні. Країна виявилася не готовою обороняти сама себе, програшно квазінейтральною назовні і практично відокремленою від надійної регіональної системи захисту і оборони. Натомість в її інформаційний простір стали масово вкидатися ідеї та претензії «повернення національної території», проголошення «самостійних республік» у масштабах міст чи регіонів, реалізації персональних мрій щодо «відновлення імперії» тощо. Подібні ідеї, звісно, можуть з'являтися у головах як своїх, так і чужинних можновладців і відповідати тим чи іншим сподіванням окремих груп людей, моментам часу чи прямим завданням підривних інформаційних кампаній і кібератак [1, с.1]. Проте, чого вони безумовно не можуть заперечувати при об'єктивному аналізі, то це використання фактору сили і, відповідно, порушення діючої системи міжнародного права і порядку, навіть у пригладженому вигляді – з огляду на мнимі гуманітарні фактори чи цілі.

Порівняємо дві цитати з виступів російського лідера Володимира Путіна – перед представниками західного бізнесу, політичними і суспільними діячами: «Ми за таку систему міжнародних механізмів, яка базується на балансі міжнародних інтересів, забезпечує цілісність і безпеку світу... Ми вважаємо, що всі ключові питання повинні вирішуватися тільки на основі дотримання норм міжнародного права, через колективні механізми» [2, с. 3]. І з виступу у Кремлі з позачерговим посланням Федеральним зборам РФ від 18 березня: «Хочу, щоб ви мене почули, дорогі друзі. Не вірте тим, хто лякає вас Росією, кричить про те, що за Кримом посліdkують і інші регіони.» [3, с. 9]. В останнє важко повірити, бо у тому ж березні південний схід України побачив зворотну картину, зазнавши ескалації воєнних дій та їх пряму підтримку з боку РФ. І це може свідчити про подвійні підходи, коли для зовнішнього загалу проголошується ніби посліdkовна прихильність усталеним нормам міжнародного права, а для внутрішнього – дозволяється неприкрите маскуванню агресивних планів. Невідповідність слів і реальних справ російського керівництва у відношенні до агресивних дій проти України знаходить своє відображення і у відповідних

позиційних виступах представників РФ у міжнародних організаціях і структурах з колективної безпеки – РБ ООН, ОБСЄ [4, с. 1; 5, с. 1, 15-17], часом протиставляючи себе абсолютній більшості інших делегацій і не визнаючи об'єктивної інформації – в недобрій пам'яті традиціях періоду холодної війни.

В історичній ретроспективі агресивні дії Росії проти найближчих сусідів (включно з періодом існування Радянського Союзу, серед яких – події у Чехословаччині у 1968р., війна в Афганістані у 1979-1989рр., війна з Грузією 2008р.) не виглядають чимось особливим чи виключенням з правил. Скоріше навпаки – подібні дії можуть вважатися певним шаблоном для використання в її зовнішній діяльності.

Показова у цьому плані зрідка ісвітлювальна але актуальна в світлі останніх подій історія створення і проголошення маріонеткової Фінляндської Демократичної Республіки (ФДР) в ході радянсько-фінської війни (1939-1940). До слова, СРСР розпочав війну 30 листопада – під приводом артилерійського обстрілу російської території нібито з боку Фінляндії, а вже 1 грудня було оголошено про створення ФДР на території зайнятого Червоною армією Карельського перешийку з планом її поширення на всю Фінляндію. 2 грудня СРСР уклав з ФДР двосторонній договір про взаємодопомогу і дружбу, але важкий характер подальших воєнних дій звів нанівець весь камуфляж з організацією ФДР і мирний договір був підписаний вже з діючим урядом Фінляндії. Згодом Кремлем було оголошено про «саморозпуск» ФДР з відповідним включенням переданих їй територій до складу СРСР. Іншими наслідками розв'язаної СРСР «фінської війни» і бомбардування ним цивільних об'єктів стало його виключення з Ліги Націй як агресора і введенням США проти нього «морального ембарго» [6, с. 1].

Шаблонні сценарії агресивних дій зі створенням маріонеткових режимів і відповідним інформаційним забезпеченням не раз використовувалися Радянським Союзом і до цієї війни і після, а його наступницею – Російською Федерацією, на жаль, і в наш час. Хіба не такими були дії Росії по проведенню «під дулами автоматів» сепаратистського референдуму і наступної анексії Криму? Або прямої підтримки агресивних воєнних дій на південному сході України з формуванням підконтрольних режимів «Донецької народної республіки» і «Луганської народної республіки».

При цьому перебіг подій і анексія Криму визначалися як «акти національного самовизначення», а спрямовані і контрольовані ззовні агресивні дії на Донбасі, як вияв протестів проти державного управління в Україні, а не порушення її територіальної цілісності і загрози національній незалежності. Як офіційне прикриття таких дій в усіх редакціях Стратегії зовнішньої політики Росії та виступах її керівників шаблоном і традиційно в останні роки ставилися наголоси на абсолютному приматі її національних інтересів як одного з центрів сучасного світу, всебічному захисті співвітчизників, які проживають за кордоном, і відстоюванні російських підходів до теми захисту прав людини. Відповідні зусилля – як без жодної логічної ув'язки наголошується в Стратегії – мають скеровуватися на «формуванні відносин добросусідства з суміжними державами» [7, с. 1].

Один з метрів у сфері міжнародного права професор Лукашук І. І. з приводу примату «національних інтересів» у зовнішній політиці зазначав, що в такій постановці вони несуть внутрішньополітичний характер і що «життя підтверджує небезпеку прагнення формувати зовнішню політику на основі вузько зрозумілих «національних інтересів» популістської політики» [8, с. 22-23]. Додамо, що і уроки історії міжнародних відносин дають можливість за аналогією передбачати наслідки тих чи інших політичних рішень, які призводять до агресивних дій, а також відповідальність держав за їх застосування. Причому не тільки і не стільки з точки зору юридичної відповідальності, що вимагає трива-

лого процесуального провадження, а більше виходячи з синтезу права і моралі – інституту позитивної (спільної) відповідальності, тобто відповідальності за досягнення поставленої правом мети на базі самостійної і ініціативної діяльності [9, с. 10, 13].

У наш час використання норм і інституту позитивної відповідальності, як найбільш оперативної форми виявлення державної відповідальності, набирає все більшого поширення. На національному і міжнародному рівнях дієві приклади ефективності соціальної відповідальності бізнесу підштовхують великі і малі держави до з свого боку ініціативного провадження їх позитивної відповідальності і в сферах безпеки – з тим розумінням, що саме синергією спільних державних зусиль можливо зумовити, наприклад, зупинення силових дій агресора. Як зазначається аналітиками, «утвердження інституту позитивної політичної відповідальності обумовлюється потребами сучасного міжнародного суспільства і свідчить про досягнення ним певного рівня зрілості, про його подальшу соціалізацію» [10, с. 24]. Результатом же цього стає спільність міжнародної відповідальності, яка наразі поширюється на всі держави, які разом з відповідальністю перед своїми власними народами і суспільствами поділяють і колективну відповідальність за глобальний рівень управління міжнародними відносинами і використання механізмів колективної безпеки.

З боку РФ, у свою чергу, проводяться активні переговори по всім можливим, насамперед дипломатичним, каналам з тим, щоб мінімізувати ефект міжнародних санкцій, прийнятих світовим товариством з огляду на анексію Криму від України та підтримку сепаратистських воєнних дій на її території. При цьому у максимальній мірі використовуються важелі торгово-економічного характеру, зокрема в рамках залежності партнерів від об'ємів і перспектив постачань енергоносіїв, харчових продуктів тощо – для досягнення пом'якшення позицій з введенням і поглибленням санкцій. За аналогією термінології ведення ділових комунікацій, такі дії прийнято визначати як негативний нетворкінг.

Позитивний нетворкінг у міжнародних сферах визначається активним і ініціативним провадженням власних заходів держав та їх об'єднань на підтримку і забезпечення результату спільних дій по досягненню цілей колективної відповідальності і безпеки (проводиться лідерами країн Балтії, Польщі, Швеції, Норвегії, а також РБ ООН, НАТО). Такі заходи, як публічні демонстрації підтримки на зовнішньополітичній арені та інші, загалом спрямовуються щонайперше на припинення воєнних дій і створення умов для переговорного процесу; встановлення перепон і блокування каналів можливої ескалації конфлікту чи агресії і, зрештою, прийняття спільного рішення щодо застосування заходів колективної безпеки. Саме такі результати позитивного нетворкінгу разом з домовленим введенням третьої хвилі санкцій від країн ЄС, США, Канади, Японії, Австралії, Швейцарії та інших наразі відбуваються у відповідь на хиткий рівень дотримання режиму припинення вогню і у цілому непоступливість позицій РФ у плані подальшої підтримки курсу на агресію [11, с. 2-5; 12, с. 1; 13, с. 1-2; 14, с. 1].

Вбачається, що, крім силового, синтез внесків політичних, науково-експертних і громадських національних сил України, які протистоять агресивним діям Росії, у поєднанні з зусиллями міжнародної спільноти по подоланню цього конфлікту і забезпеченню безпеки в регіоні заходами міжнародної позитивної відповідальності та нетворкінгу можуть стати тими новими допоміжними чинниками, які не тільки допоможуть спинити дану агресію, але й додадуть нових фрагментів всій архітектурі європейської безпеки XXI століття.

У цьому сенсі і масштаби порушення норм міжнародного права, якими безумовно є застосування агресивних воєнних дій чи сприяння ним з боку однієї держави по відношенню до іншої, можуть лімітуватися завдяки застосуванню механізмів позитивної від-

повідальності та нетворкінгу – ініціативними кроками по обмеженню ескалації агресії, що слугують своєрідними новими «заборонними знаками» на дорожній карті до застосування вже випробуваних методів з арсеналу міжнародних організацій системи колективної безпеки.

Також і оперативно здійсненні звернення України по дипломатичних каналах до світової спільноти, регіональних і універсальних інституцій безпеки (ООН, ЄС, ОБСЄ), як і вже прийняті до застосування режими поступальних санкцій окремих країн, хоча поки і не до кінця зупинили агресію на території України, але безумовно сприяли зниженню рівня воєнного протистояння на поточному етапі і паралельному пошуку варіантів для компромісного переговорного процесу. Надалі необхідно враховувати конфліктну вразливість всієї ситуації в Україні, багатосторонність інтересів навколо неї та, як і всюди у міжнародних комунікаціях, відповідне перехресчування негативних і позитивних форм нетворкінгу всіх сторін конфлікту з пошуку відповідної міжнародної підтримки. Очевидно, що подальші наполегливі зусилля на національному рівні разом з активним залученням різних міжнародних інститутів і механізмів зможуть суттєво вплинути на локалізацію і остаточне врегулювання воєнних дій на території України.

Список використаної літератури

1. «Ambiguous» Warfare Buys Upgrade Time for Russia's Military»// Scientific American, August 12, 2014. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.scientificamerican.com/>.
2. Путин В. В. Выступление перед лидерами канадского бизнеса, политическими и общественными деятелями Канады. 19 декабря 2000 г., С. 3. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.kremlin.ru/transcripts/21146>.
3. Обращение Президента Российской Федерации., Стенограмма, 18 марта 2014. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://kremlin.ru/news/20603&rct=j&q=&esrc=s&sa=U&ei=q6UaVOSkI6foywP7kIGoAQ&ved=0CBMQFjAA&sig2=GqaMрахMiKDF-tFJCEjkFw&usg=AFQjCNGUrO1FJ3PQsz-BBkK3Ylw80mRoVQ>.
4. UN WebTV.The United Nations Live & On Demand, 15 September, 2014; [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://webtv.un.org>.
5. OSCE, 1014 Special Plenary Meeting of the Permanent Council, 28 August, 2014. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.osce.org/pc/123089>.
6. Финляндская Демократическая Республика. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://onilo.ru/weopliofmaimn/Финляндская_Демократическая_Республика.
7. Министерство иностранных дел Российской Федерации. Концепция внешней политики Российской Федерации, 18 февраля 2013, ч. 1, п. 4. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.mid.ru/brp_4.nsf/0/6D84DDEDEDBF7DA644257B160051BF7F&rct=j&q=&esrc=s&sa=U&ei=I7oaVPHBCOG8ygOF6oGoAg&ved=0CBUQF-jAA&sig2=HPKwZEzXPSHV0BUTJB7RfQ&usg=AFQjCNFAnhSGZAuw095mFd-wJJOERHPLNEQ.
8. Лукашук И. И. Современное право международных договоров., М., 2004, Т. 1, Гл. 4. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://forum.yurclub.ru/index.php?app=downloads&showfile=4309>.
9. Лукашук И. И. Право международной ответственности. – М. : Волтерс Клувер, 2004. – 432 с.
10. Лукашук И. И. Современное право международных договоров. Гл. 4. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://forum.yurclub.ru/index.php?app=downloads&showfile=4309>.

11. Council Decision 2014/508/CFSP of 30 July 2014 amending Decision 2014/145/CFSP; [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.google.com.ua/url?url=http://eur-lex.europa.eu/legal-content/>.
12. European Union Restrictive measures (sanctions) in force (Regulations based on Article 215 TFEU and Decisions adopted in the framework of the Common Foreign and Security Policy) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.google.com.ua/url?url=>
13. BBC Russian Service. 12 April 2014, Retrieved 13 April 2014; BBC Russian Service, 29 April 2014. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://en.wikipedia.org/wiki/List_of_individuals_sanctioned_during_the_2014_pro-Russian_unrest_in_Ukraine.
14. CBC News., Retrieved 29 April 2014. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.google.com.ua/url?url=>

RUKRAINE AND INTERNATIONAL INSTITUTES OF POSITIVE (JOINT) RESPONSIBILITY AND NETWORKING VERSUS TEMPLATES OF RUSSIAN AGGRESSIVE ACTS

Tsvietkov O. G.

Doctor of History, Senior Researcher, Lecturer, Diplomatic Academy of Ukraine within the Ministry of Foreign Affairs of Ukraine.

Abstract. *The question is raised of inadequately narrow range in the Ukrainian governmental and diplomatic practice of foreign policy decision-makings, the results of which sometimes lead to a critical situations. Analyzes national and international approaches to the Russian aggressive actions with no respect for territorial integrity and independence of Ukraine. Given historical retrospective emphasizes the use of template scenarios of capturing by Russia sovereign territories of neighbouring states under the pretext of «protecting national interests,» support of the «the rights of compatriots abroad» and so on. As an example of modern operational forms against such actions the effects of international institutes of positive (joint) responsibility and positive networking dealing with, in a line with targeted sanctions creating a «road map» towards suspension of hostilities and use the potential of collective security.*

Key words: *international relations, new challenges and threats, acts of aggression of Russia against Ukraine, international sanctions, institutes of positive (joint) responsibility and networking.*

Referances

1. «Ambiguous» Warfare Buys Upgrade Time for Russia's Military»// Scientific American, August 12, 2014. [Electronic Resource]. – Rezhym dostupu: <http://www.scientificamerican.com/>.
2. Putin V. V. Vystuplenye pered lideramy kanadskogo biznesa, politicheskimi s obschestvennymi deyatelnyami Kanadu. 19 dekabrya, 2000. [Electronic Resource]. – Rezhym dostupu: <http://www.kremlin.ru/transcripts/21146>.
3. Obraschenie Prezidenta Rossiyskoy Federatsii. 18 marta 2014. [Electronic Resource]. – Rezhym dostupu: <http://kremlin.ru/news/20603>.
4. UN WebTV. The United Nations Live & On Demand, 15 September, 2014. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://webtv.un.org>.
5. OSCE, 1014 Special Plenary Meeting of the Permanent Council, 28 August, 2014. [Electronic Resource]. – Rezhym dostupu: <http://www.osce.org/pc/123089>.
6. Finlyandskaya Demokraticeskaya Respublika. [Electronic Resource]. – Rezhym dostupu: http://onilo.ru/weopliofmaimn/Финляндская_Демократическая_Республика.
7. Kontseptsiya vneshney politiki Rossiyskoy Federatsii, 18 fevralya 2013, ч. 1, п. 4. [Electronic Resource]. – Rezhym dostupu: http://www.mid.ru/brp_4.nsf/0/6D84DDEDEDBF7DA644257B160051BF7F&rct=j&q=&esrc=s&sa=U&ei=I7oaVPHBCOG8ygOF6oGoAg&ved=0CBUQFjAA&sig2=HPKwZEzXPSHV0BUTJB7RfQ&usq=AFQjCNFAnhSGZAuw095mFdwJJOEPHPLNEQ.

8. Lukashuk I. I. *Sovremennoye pravo mezhdunarodnuh dogovorov*. M., 2004, T. 1, Гл. 4. [Electronic Resource]. – Rezhym dostupu: <http://forum.yurclub.ru/index.php?app=downloads&showfile=43>.
9. Lukashuk I. I. *Pravj mezhdunarodnoy otvetstvennosti* Лукашук . – М., 2004. – 432 с.
10. Lukashuk I. I. *Sovremennoye pravo mezhdunarodnuh dogovorov*. [Electronic Resource]. – Rezhym dostupu: <http://forum.yurclub.ru/index.php?app=downloads&showfile=4309>.
11. Council Decision 2014/508/CFSP of 30 July 2014 amending Decision 2014/145/CFSP . [Electronic Resource]. – Rezhym dostupu: <http://www.google.com.ua/url?url=http://eur-lex.europa.eu/legal-content/>.
12. European Union Restrictive measures (sanctions) in force (Regulations based on Article 215 TFEU and Decisions adopted in the framework of the Common Foreign and Security Policy). [Electronic Resource]. – Rezhym dostupu: <http://www.google.com.ua/url?url>.
13. BBC Russian Service. 12 April 2014, Retrieved 13 April 2014; BBC Russian Service, 29 April 2014. [Electronic Resource]. – Rezhym dostupu: http://www.google.com.ua/url?url=http://en.wikipedia.org/wiki/List_of_individuals_sanctioned_during_the_2014_pro-Russian_unrest_in_Ukraine.
14. CBC News., Retrieved 29 April 2014. [Electronic Resource]. – Rezhym dostupu: <http://www.google.com.ua/url?url>.

УКРАИНА И МЕЖДУНАРОДНЫЕ ИНСТИТУТЫ ПОЗИТИВНОЙ (ОБЩЕЙ) ОТВЕТСТВЕННОСТИ И НЕТВОРКИНГА ПРОТИВ ШАБЛОНОВ РЕАЛИЗАЦИИ АГРЕССИВНОГО КУРСА РОССИИ

Цветков А. Г.

Доктор исторических наук, старший научный сотрудник, преподаватель Дипломатической академии Украины при МИД Украины.

Аннотация. *Ставится вопрос о неоправданной практике принятия судьбоносных для Украины внешнеполитических решений узким кругом переговорщиков в закрытом режиме, результаты которых порой приводят к критической ситуации в стране. Анализируются национальные и международные подходы к агрессивным действиям России в отношении территориальной целостности и государственной независимости Украины. С учетом исторической ретроспективы отмечается использование Россией шаблонных сценариев захвата суверенных территорий сопредельных государств под предлогами «защиты национальных интересов», поддержки «прав соотечественников за рубежом» и другими. Как пример современных оперативных форм противодействия таким действиям рассматривается влияние международных институтов позитивной (общей) ответственности и нетворкинга, которые вместе с целевыми санкциями выступают «дорожной картой» к прекращению военных действий и использованию потенциала коллективной безопасности.*

Ключевые слова: *международные отношения, новые вызовы и угрозы, агрессивные действия РФ против Украины, международные санкции, институты положительной (общей) ответственности и нетворкинга.*